

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ : Οι προοπτικές για την Τοπική Αυτοδιοίκηση.

Ο. Στασινοπούλου, Αν. Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου, Επιστημονική Υπεύθυνη Συνεδρίου

Στόχος αυτής της σύντομης τοποθέτησης είναι η επισήμανση ορισμένων σημαντικών τάσεων και ερωτημάτων τα οποία τίθενται σήμερα για την πορεία της κοινωνικής πολιτικής από την οπτική της κοινωνικής ανάπτυξης, τα όρια των μεθόδων και πρακτικών της κοινωνικής παρέμβασης και την αναζήτηση της υπέρβασής τους.

1. Αφετηρία πολλών συζητήσεων αποτελεί μία παραδοχή η οποία συχνά παρουσιάζεται ως καθολική: Το Ευρωπαϊκό μοντέλο με διευρυμένο κράτος πρόνοιας δεν μπορεί πλέον να ανταποκριθεί στις σημερινές ανάγκες και συνθήκες. Χρειαζόμαστε ένα νέο κράτος πρόνοιας, ένα νέο κοινωνικό μοντέλο;

2. Στις κλασσικές αντιπαραθέσεις, ιδίως μεταξύ νεοφιλελευθερισμού και σοσιαλδημοκρατίας, τα κύρια ερωτήματα για την επίλυση θεμελιακών προβλημάτων τίθενται με τη μορφή αντιθετικών δίπολων:

α. Ιδιωτικό ή δημόσιο; (κυρίως κράτος ή αγορά)

β. Ατομική ή συλλογική ευθύνη; (κυρίως ο πολίτης ως άτομο, καταναλωτής υπηρεσιών, επιλέγοντας στα πλαίσια της αγοράς, ή θεσμοί - δομές του κράτους ή της κοινωνίας των πολιτών).

3. Δίνεται έμφαση σε ζητήματα που αφορούν το αποτελεσματικό μάνατζμεντ των υπηρεσιών και των προγραμμάτων, με στόχο την ορθολογική χρήση των πόρων και την διαχείριση παλαιών και νέων προβλημάτων που απειλούν την κοινωνική συνοχή. Η έμφαση αυτή είναι ιδιαίτερα ορατή στην προώθηση μιας Νέας Διακυβέρνησης , κύριο εργαλείο της οποίας αποτελούν τα δίκτυα.

4. Οι συζητήσεις, προτάσεις και αντεγκλήσεις σε επίπεδο πολιτικής, δημόσιου λόγου και ΜΜΕ υιοθετούν έναν λόγο που δεν είναι απλώς η τρέχουσα γλώσσα και ορολογία της κοινωνικής πολιτικής, αλλά, όπως κάθε λόγος που εκφέρεται εκφράζει συγχρόνως και κατασκευάζει μία πραγματικότητα, τα προβλήματα, ομάδες ανθρώπων ως προβλήματα - Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η αναφορά στις «ευπαθείς ομάδες», στην αναπηρία και τα γηρατεία ως κατάσταση ανημπορίας και εξάρτησης, ή στους «παράνομους μετανάστες» δηλ. όσους δεν έχουν τα απαραίτητα έγγραφα, ως παραβάτες και απειλή. Η ομογενοποίηση που χαρακτηρίζει έναν τέτοιο λόγο εκφράζει και την κρατούσα πρακτική στον σχεδιασμό και την υλοποίηση της κοινωνικής πολιτικής, μία πρακτική η οποία σε πρώτο πλάνο φαίνεται ορθολογική, ενώ στην ουσία της νομιμοποιεί την επισκίαση συγκεκριμένων αναγκών και αιτημάτων.

Από αυτές τις προσεγγίσεις απουσιάζει ο προβληματισμός για το πλαίσιο των αξιών που διέπει την τρέχουσα κοινωνική πολιτική και αν αυτό θα πρέπει να αναπαραχθεί ως έχει, με κάποιες βελτιώσεις, να εμπλουτισθεί σημαντικά ή και να αλλάξει σε ένα μεγάλο μέρος του. Π.χ. Στις περισσότερες συζητήσεις, στα συνέδρια, στις δημόσιες τοποθετήσεις γίνονται πολύ περισσότερες αναφορές σε προβλήματα εξασφάλισης πόρων, μεθόδων παρέμβασης στον κοινωνικό αποκλεισμό κλπ. χωρίς αυτά να συνδέονται με θεμελιώδη ερωτήματα του πλαισίου αξιών της κοινωνικής πολιτικής, όπως το θέμα της αναδιανομής, και κυρίως της ποιότητας και του χαρακτήρα των σχέσεων, ιδιαίτερα σχέσεων εξουσίας και ανισοτήτων στο επίπεδο της παροχής υπηρεσιών.

Ο κυρίαρχος πολιτικός λόγος, επικεντρώνεται στις δομές: του κράτους ως κράτος πρόνοιας, των υπηρεσιών του, στην αγορά, στις επιχειρήσεις, στην Τ.Α. και στην κοινωνία των πολιτών.

Ωστόσο οι θεσμοί, οι ίδιες οι δομές τους είναι συγχρόνως και μορφές σχέσεων. Η ίδια η Τ.Α. προσδιορίζεται από ένα πλέγμα σχέσεων. Ο χαρακτήρας και η ποιότητα των σχέσεων επιδρούν καταλυτικά στο εύρος και τον χαρακτήρα της κοινωνικής πολιτικής που ασκείται στα πλαίσιά της: Σχέσεων μεταξύ Τ.Α. και κεντρικής εξουσίας, σχέσεων της Τ.Α. και των πολιτών (δημοτών και άλλων που βρίσκονται και εργάζονται στα όριά της), σχέσεων μεταξύ αιρετών, αιρετών και εργαζομένων στις υπηρεσίες της - επαγγελματιών και εθελοντών με την τοπική κοινωνία των πολιτών και τους φορείς της.

Στη σύγχρονη κοινωνική πολιτική τα πράγματα αλλάζουν ραγδαία. Η κυρίαρχη τάση στα πλαίσια της προωθούμενης εκδοχής της παγκοσμιοποίησης δεν περιορίζεται πλέον σε περικοπές και συρρίκνωση του φάσματος των κοινωνικών υπηρεσιών. Απειλεί τα θεμέλια μιας κοινά αποδεκτής πλατφόρμα θεμελιωδών κοινωνικών και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ίδια η έννοια του κινδύνου - έννοια κομβική στη κοινωνική πολιτική με επίκεντρο τη κοινωνική ασφάλεια - μεταβάλλεται στα νέα δεδομένα. Ζούμε σε κοινωνίες της διακινδύνευσης, όπου το ζητούμενο δεν είναι πλέον η αναδιανομή του πλούτου, αλλά των κινδύνων, όπου όσο υποχωρεί το κράτος πρόνοιας, τόσο αυξάνεται το κράτος καταστολής.

Μήπως όμως και αυτές οι απόψεις στηρίζονται σε κάποιους μύθους;. Αυτή η σημαντική κατάκτηση, το ευρωπαϊκό μοντέλο κράτους πρόνοιας δεν ήταν και δεν είναι μόνο ένας προστάτης των αδυνάτων, αλλά, επίσης, ένας μηχανισμός επιβολής κοινωνικού ελέγχου, αναπαραγωγής ανισοτήτων και δημιουργίας νέων, συχνά παράγοντας ενίσχυσης του κοινωνικού αποκλεισμού. Πάνω απ' όλα μια μεγάλη αντίφαση. Τουλάχιστον αυτά καταθέτει η κριτική των κοινωνικών κινημάτων. Αρκεί λοιπόν να το υποστηρίξουμε, να προσπαθούμε να το διασώσουμε, ή πρέπει να το υπερβούμε, να δημιουργήσουμε κάτι νέο; Ποια είναι η θέση και ποιες είναι οι δυνατότητες της Τ.Α. σε μία υπέρβαση που θα στηρίζεται στην αλλαγή των σχέσεων της κοινωνικής πολιτικής;

Τα αιτήματα για άλλη ποιότητα σχέσεων πηγάζουν από τη βάση των κοινωνικών κινημάτων και κυρίως εκείνων που την βιώνουν με μεγαλύτερη αμεσότητα, των τακτικών χρηστών των υπηρεσιών. Μέσα στη διαφορετικότητά τους βρίσκουν κοινή έκφραση σε μια σειρά αρχών αναγνώρισης και σεβασμού του ανθρώπου ως πρόσωπο, ως ανεπανάληπτη ψυχοσωματική οντότητα. Αυτές οι αρχές εξειδικεύονται στο σεβασμό για το σώμα, τα συναισθήματα, την κοινωνική και προσωπική ταυτότητα που δομούν οι άνθρωποι και όχι την επιβολή ταυτοτήτων άνωθεν, στην αναγνώριση της φροντίδας και της αλληλοεξάρτησης ως καθολικών αξιών και βιωμάτων. Επισημαίνουν επίσης την αναγκαιότητα προώθησης μιας κοινωνικής πολιτικής καθ' υπέρβαση των εθνικών συνόρων, γνήσια οικουμενικής, γνήσια αναπτυξιακής στα πλαίσια της αειφορίας, όπου θα ακούγονται οι φωνές όλων. Μία τέτοια προσέγγιση στα αντιθετικά δίπολα αντιπαραθέτει τη λογική ενός γνήσιου πλουραλισμού.

Τα δρώμενα κοινωνικής πολιτικής διαπνέονται από αυτή τη προσέγγιση, την εκφράζουν στον τρόπο που δουλέψαμε, συλλογικά, βιώνοντας τη συμμετοχή ως σχέση. Δεν υπάρχει εισήγηση για την έννοια και το περιεχόμενο της κοινωνικής ανάπτυξης. Αναδύονται μέσα από τις θεματικές του συνεδρίου, στη λογική και τη φιλοσοφία των παρεμβάσεων - κάτι σαν τα παιχνίδια εκείνα στο χαρτί με την κρυμμένη εικόνα που πρέπει να φέρεις στην επιφάνεια. Γι' αυτό σας καλέσαμε εδώ, να αναζητήσουμε μαζί την κρυμμένη εικόνα, να φέρουμε στην επιφάνεια την αλήθεια της κοινωνικής πολιτικής που ψάχνουμε, που θέλουμε - αυτό σημαίνει αλήθεια, στερητικό α και λήθη, δηλαδή άρση της λήθης. Σας καλούμε σε μια σχέση διαρκείας, που αρχίζει με τα δρώμενα, που ήδη άρχισε χθες στα εργαστήρια. Μια σχέση που η τοπική αυτοδιοίκηση μπορεί και πρέπει να αναδείξει. Είμαστε όλοι ανοικτοί, δυνατοί συγχρόνως και ευάλωτοι.

Μεγάλος μας σύμμαχος η γνώση και η τεχνολογία. Μεγάλος μας εχθρός σήμερα ο χρόνος, σε ένα γεμάτο πρόγραμμα. Γι' αυτό θα καλέσω όλους μας να κρατήσουμε τους χρόνους πεισματικά, να βοηθήσουμε τους προέδρους των τραπεζιών και να σεβαστούμε το χρόνο των συναδέλφων και συνοδοιπόρων. Καλή μας αρχή στο συνέδριο.

*** Το Civiltas.GR και ο «ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ» προτίθενται να απομακρύνουν το κείμενο αυτό από την Ιστοσελίδα τους, εάν η αναδημοσίευσή του προσβάλλει κεκτημένα πνευματικά ή εμπορικά δικαιώματα (info@civiltas.gr)**